



Sonnes Frise

Arkitekten G. Binesbøll tegnede i Tidens Løb flere Udkast til Thorvaldsens Musæum, det ene var mere broget end det foregaaende. Paa et af dem malede han endog Statuerne, opstillet i aaben Loggia, røde og grønne; den endelige Løsning blev jo heller ikke kedelig. Det var Nordboens evige Lykkedrøm om Syden Binesbøll digtede ind i sit Værk; ogsaa derved faar Bygningen sin egen Betydning, den symboliserer vor Higen, Menneskenes guddommelige Utilfredshed.

Musæet er bygget over en gammel Vognremise som Kongen skænkede til den offentlige Indsamling, der blev sat igang, da Thorvaldsen i 1838 kom tilbage fra Italien, en Indsamling Thorvaldsen iøvrigt selv bidrog til med 16.000 Rigsdaler, der var hans Honorar for Apostelskikkelserne til Frue Kirke. Flere Omstændigheder gjorde at Bygningen og dens Dekoration tidligt forfaldt. Fundamenterne var for svage, det gamle Murværk forbandt sig daarligt med den nye Tilbygning, og det drilagtige danske Klima var haardt i Tidens Løb mod de brogede Mure. I snart et Aarhundrede har alle forhaandenværende tekniske og kunstneriske Kræfter været sat ind for at standse Destruktionen og just disse vedholdende Anstrengelser har udviklet den smukke Cementpudsteknik, man nu er blevet staaende ved.

Men hvorfor ikke ogsaa bruge denne Teknik andre Steder, i nye monumentale Sammenhæng? Hvilket Instrument til at gøre Byen farverig! Ja, ogsaa paa

Butiksfacader, Felter over Gadedøre, til dekorative Husnumre, overalt i Byen burde man se disse optimistiske Billeder, og vel at mærke udført ikke kun i den klassicistiske Stregmanér. Friske Sind skulde lege med Pudsens rige kunstneriske Muligheder; den overordentlige Møje det har kostet at skabe dette Værktøj maa ikke være kastet i Havet.

Hvor er vi langt fra hine Tider for 100 Aar siden da Farver forskrækkede. Musæets Bygmester scorede et stort Point ved at turde, ved at undfange saa frisk en Idé som Frisen og have Mod til at fortrolige sig til sit Indfald; det geniale er dog det eneste der dur. Hvor har hans lystige Paafund, at afbilde uden paa Musæet det der er indeni, ligesom man maler Løver og Tigre uden paa et Cirkustelt, hvor har det været Peber i Næsen paa det dydige København indenfor Voldene. Idag er der ingen, der anser Bingesbøll for slet og samvittighedsløs Arkitekt.

Allerede faa Aar efter at Billederne var færdige, begyndte de at forfalde. Fra 1860 og til nu er der idelig gjort Forsøg paa at standse Ødelæggelsen. Der er prøvet Præparering med Vandglas, Voks, Paamaling med frisk Cementfarve, med Kalkfarve. Willumsen og Fabrikmester Mathiesen paa Den kgl. Porce-lainsfabrik udførte i Foraaret 1900 et Prøvefelt i brændte Lerplader; ogsaa Mosaik blev forsøgt. De senere Aar har Interessen væsentlig samlet sig om de Forsøg med Portlandcementpuds, Maleren Axel Johansen allerede i 1909 havde i Gang, et Materiale som beviste en vis Brugbarhed ved i 1942 at have siddet 19 Aar paa en Ydermur ude paa Sundholm uden at være beskadiget nævneværdigt.

Den 3die April 1936 begyndte Axel Johansen sammen med Murerformand Hans Petersen en Fornyelse af Billederne i Gaarden med Portlandcementpuds. I Maj 1938 døde Axel Johansen, hvorefter jeg overtog hans Arbejde. Indtil da havde han sammen med Murerformanden fuldført de to øverste Palmekroner, Frisen med Vaserne og de væddekørende Genier. Resten, de to store okkerfarvede Palmefelter paa Østvæggen samt de 14 Lisener med sammenslyngede danske og italienske Træer og Planter, udførte Hans Petersen og jeg i Tiden fra Sommeren 1938 til Efteraaret 1940. Humle og Eg, Laurbær og Snerle, Vin, Vedbend, Kaprifolium, Nasturtium, Kaktus og Kornax snor sig op ad Væggene omkring Graven i Midten. Selve det forsænkede Gravkammer er ogsaa dekoreret, med hvide Liljer paa blaa Bund. Vi gaar daglig hen over disse Liljer, som intet nulevende Øje har set. Gaarden i sin Helhed er smukt restaureret af Kaare Klint.

Palmerne og de lange fine Lisener med den yndige Vækst stod Æresvagt den

6. September 1848, da Thorvaldsens Kiste blev ført fra Frue Kirke og nedsat i Graven, og de var ligeledes, fornyede, Vidne til at Akademiets Direktør den 24. Marts 1944 ledsaget af Lakaj og høj Hat nedlagde Kransen paa hans Grav. Saaledes vikler den ene Storhed sig ud af den anden.

Foraaret 1945 begyndte Arbejdet paa de to Prøvefelter udenpaa Musæet. Det var anden Gang disse Billeder fornyedes. I 1907 udsavedes de to originale, meget molesterede Felter. De blev deponeret i Kunstmusæet og Joakim Skovgaard lavede i Stedet nogle nye, som dog senere (1923) blev slebet ned og endelig trukket af Muren og klæbet paa Lærred af Elof Risebye. Det tredie Sæt, som hermed præsenteredes, var udarbejdet paa Grundlag af en Flod af Hjælpekilder: Sonnes Studietegninger, Barlachs Gengivelser af Kompositionerne i naturlig Størrelse, August Jerndorffs Kalkeringer over Billederne paa Muren fra 1906 og F. C. Lunds i 1876 under Sonnes Tilsyn udførte Kopier, saaledes at vi havde taget hver enkelt Del fra det Sted, hvor den forekom rigest udtrykt. Tekniken var altsaa Maleren Axel Johansens prøvede, ofte beskrevne, Fremgangsmaade med et 6 mm tykt Finpudslag ovenpaa tør, vædet Grovpuds, Konturer der ridsedes ned i Finpudsen og udfyldtes med sort cementblandet Farve, som glittedes fast i Flugt med Murfladen. Trist at den gamle Kunstner ikke selv kom til at føre sin udmærkede Teknik saa vidt.

Da Farven intetsteds paa Muren havde sin oprindelige Kraft, maatte en Fornyelse idag meget bero paa Gætning, paa hvilke Farver der kræver hvilke. Valget af sort, rødt og okker, hvis indbyrdes Virkning man har haft Tid til at se i Gaarden er formentlig indiskutabelt. De Spring, der ofte i de nye Billeder kan observeres i den samme Farve paa samme Figur, Overgange fra Ansigt til Hals, Nuancer i Skjortefarven, skyldes forskellig Temperatur, om det var varmt eller koldt, da Farven blev paasat. En varm Solskinsdag tørrer den hurtigere og lysere op. En laboratoriemæssig Tabelopstilling af anvendelige Farveklange holder ikke Stik i et Friluftsarbejde, det maa baseres paa et bredere Greb.

Uden at søge at mindske vort personlige Ansvar for enhver truffen Disposition, skal det siges, at vi skylder dygtige Fagfolk baade fra Teknologisk Institut og Polyteknisk Lærestalt Tak for mange udmærkede Vink og Strøtanker. Vore Materialer var upaaklagelige.

Udenfor Felterne er de hvide indrammende Profiler Ensembles lyseste og meget iøjnefaldende Bestanddele. De er udført i hvid Cement. Den ultramarinblaa Stribe blev paa de første trukket af min meget kære Kammerat og Medarbejder gennem mange Aar Villiam Nissen, som til vor Sorg døde fra os.

Om Frisens Tilblivelse siger gamle Optegnelser: »Jørgen Sonne begyndte

at optegne den udvendige Billedrække paa Siden mod Slottet i Foraaret 1846. I. A. G. Barlach tegnede disse op i naturlig Størrelse fra 8. Juli til 29. November. F. C. Lund og I. Hallager udførte dem paa Stedet fra August til December 1846 og i Juli 1847. Billedrækken mod Kanalen tegnede Sonne i Sommeren 1847. Barlach tegnede den i fuld Størrelse og F. C. Lund og Barlach udførte den i September og Oktober og i Juli til September 1848. Derimod tegnede Sonne først i 1850 Billedrækken paa Bagfacaden. Barlach og I. Hallager udførte den i September og Oktober 1850.« Unge ukendte Mennesker gjorde alt Arbejdet, dejlig uhøjtideligt, og gled syngende ud af Kunsthistorien. Frisen var ingenlunde aandfuld dengang, det er noget, den er bleven siden.

Lad os kaste et Blik paa Omfanget af Opgaven: Frisen har et Flademaal paa 261 Kvadratmeter. Den omfatter 231 Figurer i omtrent naturlig Størrelse, 21 Buster og Monumenter, 3 Heste, 4 Vogne, 17 Baade samt en Fregat. Hvis een Kunstner med en Haandværker til Hjælp skulde forny alt dette i den Teknik, som vi nu har anslaaet, vilde det tage ham mindst 80 Maaneder eller 15 Aar (Sommerhalvaar) foruden Tid til Kartonerne, der saa maatte udarbejdes om Vinteren, d. v. s. at Musæet i en uoverskuelig Aarrække vilde henligge behængt med et skummelt, øldrikkende Skur, bortset fra den Træthed, ja Forsumpethed, der efterhaanden maatte gribe Manden, der paa slig Vis henkaster et Liv til een Funktion, den nemlig fra Aar til Aar at gaa rundt kunstnerisk i en anden Mands aflagte Tøj.

Skønt jeg egentlig er Tilhænger af frugtbare Særstandpunkter, der ofte rummer mere af Sandhedens Væsen end almindelige Synsmaader, maatte jeg dog anse disse Betragtninger for fejlagtige. Jeg opholder mig ved dem fordi der er noget opsigtsvækkende uforligeligt mellem den søgende, energiske Aand, der altid har ombølget Frisen, det vedholdende Slæb for at løse et svært Problem og saa det: at vente, at se, naar der ikke længere er noget at vente efter eller se paa. Vi, der har arbejdet paa Frisens Genopstandelse i 80 Aar, naaede endelig frem til øjensynlig brugbare Resultater, nu skulde det Arbejde kunne paabegyndes som gav Mening i de mange Aars Anstrengelser og økonomiske Ofre. Den Vilje til Bevaring, til Fornyelse, der er sprunget som en Feber fra det ene Slægtleds Aarer over i det næstes, skulde pludselig afløses af den triste Devise: Lad Frisen leve og dø paa Stedet. Denne Følemaade er aldeles uforenelig med den Aand, der indtil nu har afholdt Musæet fra at falde fra hinanden.

Man kan gennem paaskrevne Farveangivelser paa de gamle Tegninger nogenlunde tænke sig til hvordan Frisen saa ud, dengang den frisk sprang ud af sin Skabers Pande. Hvor festligt er ikke Matroserne oprindelig tænkt, helt



klædt i hvidt med de rejste Aarer og herimod Kaptajnens blaa (!) Uniform, det graa i høje Hatte, det violette, der varierer det røde i Damernes og Herrernes Dragter, hele dette Livets muntre Spil af Farver, – vilde vi ikke være for nøjsomme, hvis vi tog til Takke med hvad Vejrliget levnede os? Er der ikke Humør nok i os til at vi faar Lyst til endnu engang at skue Frisen i al dens Pragt?

I Løbet af faa Aar er det sket; en anselig Sum Penge fordelt mellem dygtige Kunstnere, Istandsættelsen lavet saa godt Tiden formaar det, hverken mer eller mindre, af Unge der endnu har hele deres akademiske Tegnefærdighed og Tro paa Solidaritet i Behold. Ikke et endeløst og dukseagtigt Specialistslid, men et kvikt Møde mellem Ungdommen og en Opgave, der er stillet af et lyst Hoved, ganske præcist som ved den gamle Frise.

AXEL SALTO

